

Cavid ŞAHVERDIYEV

AZERBAYCAN DEMOKRATİK REFORMLARIN GELİŞİMİ MERKEZİ'NİN BAŞKANI¹

“Azerbaycan basınında milli - manevi değerlerin tebliği sorunu”

Yaşadığımız XXI yüzyıl keskin çelişkileri ile zengin olan karışım, « kültürel dünya » yı kendisinde tecessüm ettirmektedir. Görünüşte süslü görünen bu dünya , kendi acımasız yasaları ile çıkarlar ve iddialar üzerinde kurulmaqla sıra manevi değerlerin deqradasiyasına da sahne olmaktadır . Manevi - kültürel mirasa ilgisiz tutum yazık doğuracak bir durumdur ve bu ihmâl halkı kendi tarihi hafızasını kaybetmeye sürükleyebilir.

Ne yazık ki, bu deqradasiyasının katalizatoru günlük hayatımızı bir anlık olsun bile zaten tasavvur etmediğimiz medya - basın, televizyon, radyo ve internettir . İnsanın kendi değerlerini kaybederek , gözünü şartlara ve ambisiyalarına çevirmesində, kendi iç âlemini çirkləndirmesində medyanın rolü büyüktür .

Kitle iletişim araçlarının nasıl büyük bir güce sahip olması konusunda sohbet açmak yersiz olurdu . Yayın bu gün bütünüyle ayrı bir dünyadır ve bu dünya kendi sosyo- psikolojik etkisi özü ile vazgeçilmez ve müqayisəyəgəlməz derecede büyük etki gücüne sahiptir. Bugün kitle iletişim araçları günlük hayatımızın bir parçası haline gelmiştir.Çünkü zaten hayatımızın hangi yönde akım edeceğini düşünmek imkansızdır.Bu , günümüzün gerçeği. Fakat gelin bir anlık düşünelim: sadece günlük iş rejimimizə, hatta şüurlarımıza ve doğrudan kimlik gibi kalkınmamızı doğrudan etkilemek gücüne sahip medya doğruluk, vatanseverlik, demokrasi ve insan haklarına saygı duymak yerine, şiddeti , milli diskriminasiyanı, toplumun birçok eybəcərliklərini kabartıyor ve bir çeşit bu eybəcərliklərin təbliğatçısına dönüşüyor . O zaman ister toplumun , gerekse ayrı ayrı bireylerin olumlu yönde gelişmesinden konuşmaya değer mi?

Sayırsız basınıımızdan, televizyon kanalları, nihayetsiz internet ağları, çeşitli bilişim teknolojileri maalesef, kendi başına bırakılmıştır. Ücretsiz sözün yarattığı imkanlarından , makamından sağlıksız kullanılması, toplumumuza, Maneviyatımız yabancı təzahürlərlə tuğyan etmesi gençlərin manevi dünyasının şekillendiği mekana, ailələrə, okul yaşındaki uşağların düşünce tarzına doğal afet gibi sokulması kabul edilemez olsa da, ne yazık ki, bugünkü hayatımızın gerçəkligidir .

Esasen sivil profesyonellik, gazeteci etikasına amel etməyen, yayın kelimesinin etki gücünü , kendini deqerlendirmeyi yapamayan, ayrı iddialı kişilerin yersiz ve gereksiz ısmarlamasına rağmen yayınlanan yazılar insanları Hak'tan birbirine düşman ediyor , aynı zamanda onların çevresinde olan çocuklarını ve yakınlarını sarsıyor, büyük - küçüklük , aile başkanı nüfuzuna olumsuz etkiler göstermektedir. Sayırsız gazetelerin şahsında sunulan böyle yazılar genellikle halkımızın zengin etik davranışları, manevi - ahlaki değerleri ile, özellikle gazetecinin meslek sorumluluğu ile bir araya sığmıyor, gazete sayfalarında kimliği hakaret eden , insan onurunu aşağılayan, onu ailesi ve arkadaşları karşısında başı aşağı yazılar fazladır . Bu yazıların kaynağı esasen kahve sohbetlerine dayansa da, onu kitlesel basın sayfalarına çıkarmak hiçbir ahlakımız yakışmıyor, genelde halkımızın milli - manevi değerleri ile bağdaşmayan konumdur, gereksiz yaklaşımlar .

¹ Bu makale, 11-13 Mayıs 2014 tarihinde Eskişehir'de düzenlenen 'Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi' nde bildiri olarak sunulmuştur.

Söz kumandan, insanı, kalabalığı kontrol ediyor . Kelimenin büyük kudreti , kılıçtan keskin kəsəri olsa da, hem de ince, merhem, zarif göltək lətafəti var, güzellikler ve şevk yaratıyor . Kumandanlar de cenge çağırən emirlerini tam anlamıyla kudreti söylerler . Hoş niyetle söylenmiş, mərhəmətə, ince söz insanları xeyirxahlığa, humanizmə, Vatan , anne-baba sevgisinə, hak - adalete tapmaya, insana özgü olan güzelliklərə çağırır . Sözün kadrini ve kaderini dəğərləndirən atalarımız kendi bilgə ipuçları ilə insanlara yol göstərir , kan barışdırır , gənçləri həyatda nasıl yaşamaya ruhlandırardılar. Fakat söz özgürlüğündən kullanan bəzi basın organları halkımızın iman - inanç göstərdiyi möqəddəs mekənlərə , büyük şəxsiyyətlərimizə yönəlmiş olumsuz anlam taşıyan yazılardan etməlidirlər .

Her bir gazeteci hem de işte bu halkın evladıdır, basınımızdan da azərbaycançılığımıza xidmət etməlidir. Halkımızın kutsal nimətləri gəbi aziz tuttuğu mənəvi - ahlaki dəğərlər hər noktada göz bebegi gəbi korunmalıdır. Bəzi yabancılarda basılan pornografik dergilərin gətirilməsi , yayılması , aynı zamanda ölkəmizdə yayınlanan çox sayıda dergi, sarı piyarlar , çeşitli gazete ve dergilər elbette , Azərbaycan ailəsinə dahil olur , okunur ve büyüklü küçüklü bəkilir . Bəzi televizyonlardakı eybəcərliklər, yetenek ve kişiliksiz göstəri iş bəzi təmsilçilərini, onların sözde bəlgirən olan əməllərini təbliğ edən, boş söhbət başkə bir şeyə bənzəməyən programlar, pornografik Momentlər yansıyan reklamlar, sinema animasyon, insan duyurlılıqlara leke gətirən hususlar, şiddət filmlərin göstərişində eter doldurmak əmacı olsa da, elbette, gənçlərimizin ahlaki dəğərlərinin aşılmasına Hesablanan araçlardır. Azərbaycan halkının yüzü bələdirimi ki , hər ölkədə yaşanan sıradan bir gerçəgi daha da kabartıp, çirkin şəkildə geniş izləyici kitləsinə cəzə çəkiyorlar? Sayın gazetecilər, dünyaca ünlü, güzel halkımızı ve kimliklərini ve bəriz örnək olan ahlaki dəğərlərini dünyaya böylə mi tanıdılar?

Modern jurnalistkanın dinamik gelişimi ve bilgi mekəninin küreselleşmə dünyanın herhangi noktasına etkisini göstərdi. Basın, televizyon ve radyo , multimedya ve internet ağları millionlarla insanın evinə girməkdədir. Bilgi akımı sosyal süreçlərin kontrol edilmesində önəmli rıçaqlardan birinə dönüşmüşdür . Ve bütün bunlarla birlikdə not edilməlidir ki , güçlülər bilgilerin toplanması, saklanması, işlənməsi, yayılması ve üretim süreçlərində de kendi kural ve kanunlarını dikte ediyorlar .

Bugün ölkə mediasındaki durumu gözden geçirikən hiç de iç açıcı manzara ilə karşılaşmıyoruz . Medyada giden malzəmedə halkımızın ahlak normları bəklənməli, bəyagi karakter taşımamalıdır. Biz öylə bir zamanda yaşıyoruz ki , gənçlərimizin mənəvi - ahlaki zəmində yazılmış makələlərə büyük ihtiyacı var. Bugün kitlə iletışim araçları gənçlərimizin milli dəğərlər zeminində tərbiyə edilmesində güçlü araçtır. Özellikle, gənç, gənç kızlarımızın ağır , karmaşık zaman dilimində düzgün tərbiyə edilmesində medya büyük etkiye sahiptir. Fakat maalesef , öylə basın örnəkləri var ki, ucuz hissi aşkına, çoğu zaman isə milli mentalitetimizə uyğun olmayan yazılarda görür, gənçliğin mənəviyatına apaçık büyük darbələr vuruyor . Pazar ekonomisi döneminde bedelsiz dava alanı olan medyanın başlıca əmacı gənçliğin mənəvi olgunluğu uğruna xidmət etmək olmalıdır . Etkili , çekici , lojistik , gerçəğe dayalı ibretli yazılarda basın bugünün sorunlarından söz açmalı, toplumu ilgiləndirən olaylar hakkında tarafsız, doğru ve tarafsız bilgi ötürücüsünə dönüşürülməlidir . Çünkü yaratıcılık için en zengin kaynak həyattır , yaşayıp yaratan insanların fəaliyyətidir .

Söhbətlərində, giyim - gəçimlərində , halkının milli - mənəvi dəğərlərinə, tarihine, gələnek ve gərəneklerine ihmal kalan gənçlərin kaderi, toplumda « avropalaşmaq » adı ilə kendine yer bulmaya başlayan mənəvi bozulmuş medyada həyəcan təbili çala bilmiyor . Karşılığında isə , hissi doğuran, gıybet karakterli basit haberlər, milli psikolojimizi kesinlikle yolcunun, yüz yılda bir kez təsadüfən meydana bəyagi nəsnelər, sanat yıldızlarının özel həyatında yaşanan anlamsız, toplum için hiçbir önemi olmayan olaylar, Abir resimler, kollajlar medyada herhangi kadardır . Bəzi basın organları tarihi ənənələrimizdən uzak düşüyor, kendi kökümüzə balta vuruyor, hiciv yerinə küfür , eleştiri yerinə hakaret yazıyorlar .

Büyük ve ciddi ormanlardan biri de ülkede sektant grupların , misyonerlerin , kendisini asıl Müslüman gibi kaleme veren sıradışı tarikatların suretle artmasıdır. Tüm bunlar gençlere büyük etkiler, onları milli - etnik kökten ayırıp, yabancı bakış açısının, yabancı maneviyatın ve dinin kuluna çevirir. Bu tür faaliyet sadece gazetecilik pratiğine değil, milli - manevi değerlerimize, ahlak ve etik kurallara da aykırıdır. Halkımızın bariz kahramanlık tarihi, cömert nesilleri var . Zaman zaman Vatan tehlikede iken kahraman oğullar silaha sarılıp el - obanı, kutsal topraklarımızı korumak uğruna canlarını bile feda etmişlerdir. Vatanseverlik halkımızın kan hafızası. Zaman öterse de , bu büyük , beşeri duygular milletimizin, halkımızın hayatında hep başlıca kriter olmuş, bir karakter gibi oluşmuş, nesillerin faaliyetinin üstünde durmuştur. Birinci Karabağ savaşı büyük süpergüçlerin revaç verdiği, desteklediği, pratik ve somut yardım gösterdiği düşmanlarımızın ata topraklarımızı işgal etmesi binlerce vatan oğullarını ayağa kaldırdı . Güçlü devletlerin katılımıyla yapılan işgal savaşı halkımızın kahramanlık tarihinde yüzlərin, minlərin şecaat, gayretli nümunələrilə hafızalara kazınmış edildi . Bugün de Vatan oğulları Karabağ'ın kurtarılması için orduda hevesle, büyük gurur hissilə hizmet ediyor, yapılan ordu yapılanmasında kendi töhvələrini verirler. Fakat manevi cəhəddən aşılmalara yol vermiş bazı ailelerde çocuklarını yabancı ülkelerde okumak, hem de hastalıklar adı ile orduda hizmetten dağıtmak çalışırlar. Zaman , tarih, Azərbaycan halkının vatanseverlik gelenekleri bazı bile insanlara ders olmalıdır .

Ülkemizde bazı radikal güçler kendilerinin ideolojik amaçlarını zoran - tabip hayata geçirmeye, zararlı dini adetleri körü körüne , aşırı derecede icra etmeye çalışsalar da kendisinin milli - manevi ve dini değerlerine her zaman büyük önem veren halkımız kendine özgü inançları, inanç - itikat gösterdikleri tapınakları göz bebeği gibi korumaya, nesil - nesil sürdürüyor . Fakat radikalizme, aşırı dini inançlarındaki ayak açmasına yol vermek ne zamanın talebine uygundur , ne de tarihi geleneklerimize. Aile başkanları, aydınlar genç neslin terbiyesinde bu önemli xüsusatlara hep ciddi dikkat etmeli, çocuklarımızı dünyevi ilimlerin fatihi olarak nurlu , aydınlık, zeki, aydın kimlikler olarak görmek arzusunda olmalıyız .

İnsanların sivil toplumunda ilişkilerini düzenleyen temel araçlardan biri ahlaki - manevi kültürdür . Onu da belirtelim ki , her insan kendi hayatının yazarı . O , tüm dünya hayatı boyunca kendini ıslah etmeye , kendi iç âlemini saflaşdırmağa ve manevi olgunluğa ulaşmaya çalışmalısınız . Kısacası , halkın önde gelen bölümü , etnik topluluğun yarattığı ahlak manevi kültürü geliştirerek onu yaşatıyor . Milli - manevi değerler insan hayatına girerek kişisel mensup olduğu halkın ideallerine kavuşturur . Milli manevi değerleri halk , toplum yaratıyor , kişilik ise onu benimseyerek oluşur . Milli manevi değerleri benimseyen insan onu özünüküleştiriyor .

Ahlaki - manevi kültür ve onun bünyesine dahil olan gelenekleri , mentaliteti sıkıştırmak ve milli bilinci kosmopolitləşdirməklə küreselleşme milletin özünüqoruma instiktələrini zayıflatabilir . Buna göre küreselleşme ortamında milli manevi değerlerimizi tehlikeden uzaklaştırmak için milli - felsefi görüşə atıfta bulunmak , ulusal ideoloji ve ulusal sosyal özünüqoruma bilinci oluşturmak , milli ve evrensel değerlerin modern içeriği düzleminde vahdetine ulaşmak önemlidir . Azərbaycan'ın Avrupa'ya bütünleşmesi , onun modern Batı uygarlığının değerlerini kabul etmesi hiç de Azərbaycan'ın kendi milli ve dini varlığından vazgeçmesi demek değildir . Ahlaki - manevi kültür pratik maneviyatı gerekmektedir . Manevi kültür toplumun , herhangi bir sosyal grubun kazandığı manevi gelişme ölçüsüdür . Bu ölçü benimsenmiş ve insan etkinliğinde realize edilen manevi kaynaklar karakterizedir . Maneviyat gibi manevi kültür de manevi bilinci , ahlaki ilişkileri ve manevi faaliyetleri kapsar .

Yasal devlette ahlaki - manevi kültür meseleleri vâcib'ten önemli konulardır " Ahlaki , manevi durumu yeterli düzeyde olmayan devlet hukuk devleti olamaz . Doğu kültürünün de bilimsel , idraki

çekirdeğinde bu ilkeler duruyor . Nüfusun manevi seviyesi yüksek değilse kanunların mahiyeti , onları takip olunmanın kültür olduğu fark edilmez . Cemaat ancak engelleme prensibi ile yaşayınca vâhşiləşmə , mütiləşmə , şəxsiyyətsizləşmə oluşur . Kısacası nüfusun kalitesi düşer .Maalesef , şimdi bizde bu alanda ciddi sorunlar yaşanmaktadır . Halkın yüzyıllardır oluşan ahlaki - manevi değerleri ciddi aşınmaya maruz kalmıştır . Fikir verin , örneğin aile zemininde katledildi olayları ne kadar arttı ! Öyle başka alanlarda da ... Bu televizyonlar , sosyal ortam , rüşvet hallerinin yayılması vb . durumlar neden oluyor . Bu nedenle bu büyük potansiyalımızın oluşmakta olan sivil toplumuna transferinde sorunlar yaşanmaktadır . Bu nedenle her bir milli , bağımsız devletin en önemli görevlerinden biri de ahlaki - manevi konulara ilginin artırılmasıdır .

Azerbaycan devleti de bu gibi konularda medya e yardım ediyor . Öyle ki , 2002 yılında Milli Televizyon ve Radyo Konseyi , 2003 yılında Basın Konseyi , 2007 yılında Azerbaycan Cumhurbaşkanı yanında STK'lara Devlet Desteği Konseyi ve 2009 yılında ise Azerbaycan Cumhurbaşkanı yanında medya e Destek Fonu kuruldu . Bu kurumlar yazılı ve elektronik medyada diğer alanlarla birlikte milli - manevi değerlerimizin korunması ile ilgili kamuoyu arasında bilinçlenme çalışmasının yapılmasında kendilerine büyük destek oluyor . STK'lara Devlet Desteği Konseyi milli - manevi değerlerimizin korunması ve geliştirilmesi için her yıl 30'dan fazla STK ye mali desteği gösteriyor . Bu maliyetin miktarı ise milyon manatlarla ölçülür . Medya e Destek Fonu ise yılda 2 kez 30-40 yerel medyaya mali desteği gösteriyor . Bir çok basın organı daha çok manevi değerlerimizin korunması , halkın gelenek ənənələrinin yaşatılması konusunu tercih ediyorlar . Milli Televizyon ve Radyo Konseyi ise yerel televizyonlarda halkın ahlakına aykırı programların çalıştırmak önleyebilecek pratik önlemler görmektedir .

Ama ne yazık ki , devlet tarafından belirlenen programlara uygun mali desteği almayan bağımsız ve muhalefet medyanın aklına milli - manevi değerlerin korunması meselesi yada düşmüyor . İnternet portalı ve tv - lerde genellikle bu konulara yer ayrılmıyor . Bu da Azerbaycan medyasının sorunlarından biridir . Devlet tarafından hibe ayrılıyorsa bu konuda gazete sayfalarında aktuallaşır , ayrılmıyorsa unutuluyor . Halkın gelenek geleneğinin korunması , milli - manevi değerlerimizin geliştirilmesi sadece Azerbaycan yönetiminin öncelik meselesi olmamalıdır . Her bir medya organı bu konuyu gündemde tutmak . Bu sadece Azerbaycan'ın değil , tüm Türk dünyasının sorunudur .

Halkımızın manevi dünyasını zenginleştiren , tarihimizi ve kültürümüzü yücelten , beraberliğimizi sağlayan milli - manevi değerleri korumak hepimizin kutsal görevidir . Bugün milli manevi değerlerimize de tecavüz etmek teşebbüsleri ve durumları olduğu için , bu önemli meselenin daima dikkatte bulundurulması gerekliliği ortaya çıktı . Tarihi gurur duyduğumuz kriterlerin , başarılarımızın üstünden kolayca çizgi çizmek , onu hakaret isteğinin bazen baş kaldırması bizi çok qayğılandırır . Öncelikle her bir aydın yüzyıllardır cilalı , zamanın olmayanlara - keşli denemelerinden çıkmış , elenmiş , saflaşmış , bugünümüzün hayati talebinin dönüşmüş , halkımızın kendine ait milli - mentalitenti kriterlerine çevrilmiş manevi değerler halkımızın yüksek ahlaki özelliklerinin tecessümüdür , tuz - ekmek kadar hepimize azizdir .